

Әкімшілік құқық. Әкімшілік процесс / Administrative Law. Administrative procedure / Административное право. Административный процесс

ХҒТАР 10.15.01

<https://doi.org/10.32523/2616-6844-2026-155-2-94-102>

Ғылыми мақала

Интеллектуалдық реттеу әкімшілік нормативизмге балама ретінде: Қазақстандағы заң шығарудың жаңа парадигмасы

Е.Т. Алимкулов^{*1}, К.Б. Сафинов², У.А. Ахатов³

^{1,2,3} Әл-Фараби атындағы Қазақ Ұлттық университеті, Алматы, Қазақстан

(e-mail: ¹erbolalymkulov@kaznu.edu.kz, ²kanatbeksafin1@gmail.com, ³akhatov.ualikhan@kaznu.edu.kz)

Аңдатпа. Мақалада Қазақстан Республикасында мемлекеттік басқаруды цифрландыру және жасанды интеллект технологияларын дамыту жағдайында заң шығарудың трансформациялану мәселесі қарастырылады. Құқықтық реттеуді шамадан тыс егжей-тегжейлендіруге бағытталған қалыптасқан әкімшілік нормативизм моделі заңнамалық инфляцияға, нормативтік массивтің фрагментациялануына, коллизияларға және құқық қолдану тиімділігінің төмендеуіне әкеп соғатыны негізделді. Зерттеудің мақсаты – қағидатқа бағдарланған тәсілге, дәлелді саясатқа және құқықтың цифрлық инфрақұрылымына негізделген интеллектуалдық реттеудің жаңа парадигмасына көшуді теориялық тұрғыдан негіздеу. Мақалада заңнаманы жаңғырту нормативтік массивті түбегейлі тазартуды, «регуляторлық гильотина» тетігін енгізуді, құқықтық дефинициялардың бірыңғай базасын қалыптастыруды, жасанды интеллектті заң шығарудың аналитикалық құралы ретінде пайдалануды, сондай-ақ реттеушілік әсерді бағалауды міндетті түрде қолдануды қамтуы керек екені көрсетілген. Интеллектуалдық реттеу тек технологиялық жаңалық емес, сонымен қатар Қазақстан Республикасы заңнамасының икемділігін, үйлесімділігін, ашықтығы мен нәтижелілігін арттыруға бағытталған құқықтық саясаттың жаңа үлгісі болып табылады деген қорытынды жасалады.

Түйін сөздер: интеллектуалдық реттеу, әкімшілік нормативизм, заң шығару, құқықты цифрландыру, жасанды интеллект, дәлелді саясат, реттеушілік әсерді бағалау, регуляторлық гильотина, Қазақстанның құқықтық жүйесі.

Кіріспе

Қазақстан халқына Жолдауында «Жасанды интеллект дәуіріндегі Қазақстан: өзекті міндеттер және оларды цифрлық трансформация арқылы шешу» (2025 жылғы 8 қыркүйек)

Түсті: 07.05.2026 Мақұлданды: 23.06.2026 Онлайн қолжетімді: 30.06.2026

Қазақстан Республикасының Президенті Қасым-Жомарт Кемелұлы Тоқаев өз алдына дербес, бірақ сонымен қатар өзара терең байланысқан бірқатар реформаларды айқындады[1].

Біріншіден, Парламенттік реформа мәселесі қойылды: қолданыстағы екі палаталы Парламентті пропорционалды жүйе негізінде қалыптастырылатын бір палаталы Парламентке айналдыру.

Екіншіден, заңнаманы кешенді түрде терең қайта қарау көзделген.

Үшіншіден, барлық реформалар бағытын қамтитын негізгі вектор ретінде цифрлық трансформация, жасанды интеллектіні дамыту және енгізу жарияланды.

Аталған үш міндеттің шешілуі бірыңғай мақсатқа – Қазақстанның бүкіл құқықтық жүйесін, саяси, экономикалық және өзге де үдерістердің құқықтық негізі болып табылатын заңнаманы түбегейлі әрі іргелі жаңғыртуға бағытталғаны анық.

Бұл мемлекеттік басқарудың бүкіл жүйесінде жаңа парадигмаға өтуді бейнелейді, оның негізінде *заңның рөлін, сондай-ақ заң шығарушы биліктің құрылымын, оның функциялары мен тетіктерін қайта пайымдау* жатыр.

Мемлекет басшысы Парламенттік реформалар жөніндегі жұмыс тобын құрып, оның жұмысы басталды; оның құрамына беделді құқықтанушылар енгізілген.

Жасанды интеллектті дамыту мәселелеріне де жеткілікті деңгейде әкімшілік назар аударылған: тиісті министрлік құрылып, оның басшысы Үкімет вице-премьері мәртебесіне ие, бұдан бөлек Реттеушілік интеллект орталығы (РИО) құрылған.

Ал заңнаманы қайта қарау міндетіне келетін болсақ, бұл жұмыстың жекелеген заңдарға кезекті техникалық түзетулер енгізумен шектеліп қалмауы үшін құқықтық жүйені реформалаудың негізгі бағыттарын айқындап, қағидаттары мен әдістерін белгілеу қажет. Нәтижесінде заң шығару парадигмасының шынайы өзгеруіне – әкімшілік нормативизмнен қағидаттарға, деректерге және цифрлық технологияларға негізделген интеллектуалдық реттеу моделіне, сондай-ақ түбегейлі жаңа, бірпалаталы Парламент қағидатына сүйенетін институционалдық құрылымға көшу қамтамасыз етілуі тиіс.

Әдіснама

Зерттеудің әдіснамалық негізін жалпығылымы және арнайы құқықтық әдістер құрады. Жүйелік әдіс заңнаманы біртұтас әрі өзара байланысқан құқықтық жүйе ретінде қарастыруға мүмкіндік берді, онда кейбір элементтердің артық болуы басқаларының тиімділігінің төмендеуіне әсер етеді [2]. Формалды-заңдық әдіс қолданыстағы заңнаманы, заңдар мен заңға тәуелді нормативтік құқықтық актілердің арақатынасын, сондай-ақ құқықтық реттеудің конституциялық негіздерін талдау үшін қолданылды.

Функционалдық әдіс әкімшілік нормативизмнің салдарын, соның ішінде заңнамалық инфляцияны, құқықтық фрагментацияны және құқықтың оны пайдаланушылар үшін қолжетімділігінің төмендеуін анықтауға бағытталды[3]. Салыстырмалы-құқықтық әдіс қазіргі халықаралық тәжірибеде кеңінен қолданылатын «реттеушілік гильотина», реттеушілік әсерді бағалау және дәлелге негізделген саясат сияқты құралдарды қарастыру барысында пайдаланылды[4].

Соңында, болжамдық және тұжырымдамалық модельдеу элементтері принциптерге бағдарланған заңнаманы, құқықтың цифрлық инфрақұрылымын және жасанды интеллектіні қолдана отырып заң шығару қызметін талдамалық сүйемелдеуді ұштастыратын зияткерлік реттеу моделіне қатысты авторлық тәсілді тұжырымдауға мүмкіндік берді[6].

Нәтижелер мен талқылау

Парламенттің жаңа құрылымы сапалық тұрғыдан жаңа заңдарды енгізуге жағдай жасайды, ал заң шығару философиясының жаңаруы мұндай енгізуді тек мүмкін ғана емес, сонымен қатар қажетті етеді. Олардың синергиясы икемді, бейімделгіш және адамға бағдарланған сервистік мемлекетті қалыптастырудың негізін қалауға бағытталған. Бірлесіп, олар құқық тірі механизмге, ал Парламент қоғамдық өкілдіктің серпінді институтына айналатын, интеллектуалды әрі адамға бағдарланған басқару моделін құруға негіз қалыптастырады. Мұндай жүйе технологиялық және әлеуметтік сын-қатерлерге жедел әрекет етуге, мемлекеттің артық араласуын барынша азайтуға және азаматтардың құқықтарын ашық әрі тиімді қорғауды қамтамасыз етуге қабілетті.

Ендеше, заңнамада, заң шығару тәсілдерінде, сондай-ақ заң ұғымы, түрлері мен функциялары туралы көзқарастарда нені қайта қарау қажет?

Ең алдымен, қолданыстағы жүйеге тән кемшіліктерді және оның қызметі барысында туындайтын проблемаларды айқындау қажет.

Ұзақ уақыт бойы елде әкімшілік нормативизм үстемдік етті – бұл тәсіл бойынша мемлекет өмірдің барлық салаларын құқықтық реттеуді барынша егжей-тегжейлі регламенттеуге ұмтылды. Алайда мұндай стратегия қарама-қарсы нәтижелерге алып келді: заңнамалық инфляция, құқықтық фрагментация және экономикалық бастамалардың әлсіреуі орын алды. Басқарылуды арттырудың орнына құқықтық ретсіздік қалыптасты: мыңдаған заңдар мен заңға тәуелді актілер иерархия түзіп, онда коллизиялар мен қайталанулар қалыпты құбылысқа айналды.

Нормативтік-құқықтық базаның сандық тұрғыдан үздіксіз өсуі бүкіл құқықтық жүйенің сапалық бұзылуына, «құқықтық белгісіздік кеңістігінің» қалыптасуына әкелді, мұнда барлық талаптарды сақтау іс жүзінде мүмкін емес. Бұл заң үстемдігіне нұқсан келтіреді, азаматтардың сенімін төмендетеді және бейресми практикалардың таралуына ықпал етеді. Тиімсіздіктің қосымша факторы ретінде заң шығару процесінің бюрократиялық жүйесі көрінеді, ол әсіресе дағдарыс жағдайларында жедел шешім қабылдауды қиындатады. Мемлекет басшысы 2020 жылғы Жолдауында бұл құбылысты «тар мойын әсері» деп атап, құқықтық реттеу деңгейлері арасында нақты теңгерім орнатуды жедел түрде қамтамасыз етуге шақырған болатын.

Аталған проблеманы шешу үшін нормативистік заң шығару қағидатынан бас тартып, жаңа парадигмаға – интеллектуалды, қағидаттарға бағдарланған және технологиялық құқықтық реттеуге көшу қажет.

Ең алдымен, негізінде рамалық реттеу мен жасанды интеллект құралдарының синергиясы жататын нақты іс-қимыл алгоритмін әзірлеу қажет. Бұл заң шығару процесін бюрократиялық рәсімдерден арылтып, оны нақты нәтижелерге қол жеткізуге бағыттауға мүмкіндік береді.

Мұндай іс-қимыл алгоритмі, басқаша айтқанда, Қазақстанның құқықтық жүйесін терең реформалаудың «жол картасы», өзара байланысты келесі кезеңдерді қамтуы тиіс деп пайымдалады.

Іргелі тазарту («нөлдік цикл»).

Мемлекеттік аппараттың функционалды талдауы артық және қайталанатын функцияларды анықтауға мүмкіндік береді; олар не жойылуға, не бәсекелі ортаға немесе өзін-өзі реттеу саласына беруге тиіс, бұл АППК талаптарына да сәйкес келеді.

Заңдарда мемлекеттік органдардың тек негізгі функцияларын ғана, барынша жалпы түрде бекіту орынды. Ал әрбір органның, құрылымдық бөлімшенің және лауазымды тұлғаның нақты өкілеттіктері олардың қызметінің қағидаттары, мақсаттары мен нәтижелеріне сүйене отырып, әкімшілік дискреция қағидаты негізінде айқындалуы қажет.

Осыны заңдарда заңға тәуелді нормативтік құқықтық актілерді көрсету мәселесіне де қолдануға болады. Біздіңше, заңдарда мұндай актілердің түрлерін мүлде көрсетпеу орынды. Заңда – барынша нақты әрі дұрыс түрде – осы заңның мақсаттары, міндеттері мен қағидаттары тұжырымдалуға тиіс. Ал бұл мақсаттар мен міндеттерге қол жеткізу үшін қандай нақты актілер қабылдануы керектігін тиісті мемлекеттік органдар әкімшілік дискреция шеңберінде өздері айқындауы қажет.

Заң шығармашылығының жаңа парадигмасы тиімді құқықтық мемлекетке көшуге, заңнаманың икемділігін, ұтымдылығын және бейімделгіштігін қамтамасыз ететін қағидаттардың пайдасына тоталды бақылаудан бас тартуға негізделуі тиіс.

«Реттеушілік гильотина».

Келесі кезеңде нормативтік-құқықтық базаны оны бір мезетте толық ауыстыру арқылы түбегейлі реформалау көзделеді. Бизнеске қатысты қолданыстағы барлық нормалар күшін жойған деп есептеледі, ал әрбір норманың қажеттілігін дәлелдеу міндеті мемлекеттік органдарға жүктеледі.

Белгілі болғандай, Мемлекет басшысы бұған дейін мемлекет пен бизнес арасындағы қатынастарды «таза парақтан реттеу» форматы аясында ауқымды реформаны жариялаған болатын. Алайда 2025 жылғы Қазақстан Республикасы Президентінің халыққа Жолдауы құқықтық базаны «жаңғырту» қажеттілігіне қайтадан ерекше назар аударды. Атап айтқанда, елде қолданыстағы заңдар мен кодекстердің «көптеген түзетулермен шамадан тыс жүктелгені, олардың көбіне бір-біріне қайшы келетіні және түптеп келгенде бизнестің дамуын тежейтіні» атап өтілді.

Құқықтың цифрлық инфрақұрылымын құру.

Негізгі элемент ретінде жекелеген заңмен бекітілетін Құқықтық дефинициялардың бірыңғай ұлттық базасы қалыптастырылуы тиіс. Машинамен оқылатын деректер базасын жасау қайталанулар мен екіұштылықты жояды, бүкіл құқықтық жүйе үшін бірыңғай онтологияны қамтамасыз етеді және жасанды интеллектіні қолданудың іргетасына айналады. Жасанды интеллект құралдарын пайдалана отырып жүргізілген терең талдау қолданыстағы Қазақстан заңнамасында 10 мыңнан астам құқықтық дефиниция бар екенін анықтады, оның ішінде айқын (глоссарийлік) және контекстік (мәтінге кіріктірілген) түрлері бар.

Жасанды интеллектті заң шығару процесіне енгізу.

Жасанды интеллект заң шығарушының «екінші пилоты» ретінде әрекет етуі тиіс. Оның функцияларына мыналар жатады:

- заң жобаларын нақты уақыт режимінде сараптау (коллизияларды анықтау, дефинициялар базасына сәйкестігін тексеру);
- болжамдық модельдеу және реттеушілік әсерді талдауды (APB) жүргізу;
- NLP алгоритмдері арқылы қоғамдық пікірді талдау.

ЖИ-дің көмегімен заңнаманың тиімді моделіне нақты көшу мүмкін болады, онда негізгі назар осы заң бағытталған мақсаттарға қол жеткізуге аударылады. Тікелей заң мәтіндерінің өзіне, машинамен оқылатын форматта, олардың орындалу сапасын да,

нормалардың қоғамға нақты ықпалын да бағалауға мүмкіндік беретін көрсеткіштер енгізіледі[8]. ЦРИ базасында заңдардың тиімділігін мониторингтеуді қамтамасыз ететін және кері байланыстың тұйық циклін қалыптастыратын Ұлттық аналитикалық платформа жұмыс істей алады:

әзірледі → қабылдады → өлшеді → талдады → түзетті.

Жалпы алғанда, негізгі назар заңдарды орындау міндеті жүктелген субъектілердің – мемлекеттік органдардың және олардың басшыларының – қызметін бақылауға аударылуы тиіс. Жоғарыда аталған көрсеткіштерді (критерийлерді) мониторингтеу тиісті органдар мен лауазымды тұлғалардың заңдарды орындау қызметі бойынша барынша объективті қорытындылар жасауға мүмкіндік береді.

Заңдарға қойылатын негізгі талаптардың бірі – олардың субъектілер үшін қолжетімділігі, соның ішінде «оқылымдылығы» болуы тиіс. Егер заңның мәні, нақтырақ айтқанда, белгілі бір құқықтық норма лауазымды тұлғаға немесе қарапайым азаматқа түсініксіз болса, онда олардан осы заңды тиісінше орындауды немесе қолдануды талап ету мүмкін емес.

«Оқылымдылық» деңгейін өлшеуге және түзетуге мүмкіндік беретін құралдар белгілі және оларды заң шығару процесінде қолдану қажет.

Дәлелді шешімдерге негізделген превентивтік реттеуді енгізу.

Заң шығару үдерісі конъюнктуралық сипаттағы, жедел саяси импульстарға берілген реакция немесе лоббистік мүдделердің құралы болудан арылуы тиіс. Осыған байланысты заңдар ғылыми деректер мен нақты ақпаратқа негізделетін дәлелді саясат қалыптастыру әдіснамасын (Evidence-Based Policymaking, EBP) енгізу қажет.

EBP-тің негізгі құралдарының бірі – реттеушілік әсерді бағалау (РӘБ), ол заң жобасының оң және теріс салдарын талдауды, балама нұсқаларды қарастыруды және таңдалған шешімнің оңтайлылығын негіздеуді көздейді. РӘБ заң жобасын кім ұсынғанына қарамастан, барлық заң жобалары үшін міндетті рәсімге айналуы тиіс.

Конституциялық теңгерімді қалпына келтіру.

Құқықшығармашылықтың жаңа философиясының іргетасы заңдар мен заңға тәуелді актілер арасындағы теңгерімді қалпына келтіруге негізделуі тиіс. Азаматтар мен бизнес үшін жаңа міндеттер мен тыйымдарды белгілейтін заңға тәуелді актілердің жаппай қабылдануы құқықтар мен бостандықтарды шектеу тек заң деңгейінде ғана мүмкін екенін бекітетін Конституцияның 39-бабына қайшы келеді.

2025 жылғы Жолдауда Президент қойған «заңнамада тәртіп орнату, түсінікті әрі тиімді шешімдер дайындау» міндеті, оны ЦРИ-ге жүктеу арқылы, мемлекеттік басқару парадигмасының түбегейлі өзгерісін білдіреді. Бұл тиімсіз әкімшілік нормативизм моделінен бас тартуды және өзара байланысты үш элементке негізделген шынайы заң үстемдігіне көшуді айқындайды:

1. Принциптерге бағдарланған тәсіл – заңдарға тұжырымдамалық айқындықты қайтарады;

2. Дәлелді саясат – шешімдерді деректерге негіздеп қабылдауды қамтамасыз етеді;

3. Цифрлық трансформация – мұнда жасанды интеллект тиімділік пен ашықтықтың катализаторы ретінде көрінеді.

Осы тұрғыдан алғанда, интеллектуалды реттеу заңнаманы реформалаудың кешенді моделін білдіреді: ол институционалдық өзгерістерді, жаңа құқықтық техниканы, цифрлық инфрақұрылымды, талдамалық сүйемелдеуді және нормативтік шешімдерді

қабылдаудың дәлелді тәсілін біріктіреді. Мұндай модельді енгізу заңды статикалық нормалар жиынтығы ретінде емес, қоғамдық нәтижеге бағдарланған икемді әрі бейімделгіш мемлекеттік басқару құралы ретінде қарастыруға мүмкіндік береді.

Қорытынды

Жүргізілген зерттеу Қазақстандағы заң шығармашылығының сипатын ұзақ уақыт айқындап келген әкімшілік нормативизмнің реттеушілік әлеуеті едәуір дәрежеде сарқылғанын көрсетеді. Құқықтық реттеуді шамадан тыс егжей-тегжейлеуге ұмтылыс заңнамалық инфляцияға, нормативтік массивтің фрагментациясына, коллизияларға және құқықтың оның адресаттары үшін қолжетімділігінің төмендеуіне алып келді. Мұндай жағдайда заңнаманы жаңғырту жекелеген түзетулермен шектелмей, құқық шығармашылығының өзге логикасына көшуді талап етеді.

Осындай логика ретінде қағидаттарға бағдарланған заңнама, дәлелдемелік саясат және құқықтың цифрлық инфрақұрылымы үйлесіміне негізделген интеллектуалдық реттеу қарастырылады. Оны іске асыру нормативтік массивті түбегейлі тазартуды, «реттеушілік гильотина» тетігін неғұрлым белсенді пайдалануды, құқықтық дефинициялардың бірыңғай базасын енгізуді, реттеушілік әсерді бағалау тетігін кеңейтуді және заң шығармашылығында талдамалық құрал ретінде жасанды интеллектті қолдануды көздейді.

Осы тұрғыдан алғанда, интеллектуалдық реттеуді жекелеген цифрлық инновация ретінде емес, Қазақстан Республикасының заңнамалық дамуының жаңа парадигмасының негізі ретінде қарастырған жөн. Бұл парадигма заңнаманың келісімділігін, түсініктілігін, конституциялылығын және тиімділігін арттыруға, сондай-ақ құқық шығармашылығы, құқық қолдану және қоғамның нақты қажеттіліктері арасындағы байланысты нығайтуға бағытталған.

Бұл зерттеу BR27101389 «Қазақстан Республикасының заңнамасын оңтайландыру және оның тиімділігі мен ашықтығын арттыру мақсатында заң шығару процесіне жасанды интеллект құралдарын енгізу» бағдарламалық-нысаналы қаржыландыру аясында Қазақстан Республикасы Ғылым және жоғары білім министрлігінің Ғылым комитеті тарапынан қаржыландырылды.

Авторлардың қосқан үлесі:

Алимқулов Е.Т. – зерттеу тұжырымдамасын әзірлеу, мақаланың негізгі идеясын тұжырымдау, мәтінді дайындау және құрылымдау, әкімшілік нормативизм мәселелерін талдау және интеллектуалдық реттеу моделін негіздеу.

Сафинов К.Б. – зерттеудің теориялық-құқықтық негіздемесіне қатысу, мәтінді ғылыми редакциялау, құқықты цифрландыру, дәлелді саясат және мақала қорытындыларының практикалық қолданымдылығы туралы ережелерді жетілдіру.

Ахатов У.А. – нормативтік актілер мен ғылыми әдебиеттерді іріктеу және талдау, мақаланың жеке бөлімдерін дайындау, мәтінді редакциялауға қатысу.

Әдебиеттер тізімі

1. Послание Президента Республики Казахстан народу Казахстана «Казахстан в эпоху искусственного интеллекта: актуальные задачи и их решения через цифровую трансформацию»

от 8 сентября 2025 года // <https://www.zakon.kz/politika/6490118-poslanie-prezidenta-narodu-kazakhstan--2025-polnyu-tekst.html> (жүгінген күні: 05.01.2026)

2. Құқықтық актілер туралы 2016 жылғы 6 сәуірдегі № 480-V ҚРЗ // <https://adilet.zan.kz/kaz/docs/Z1600000480> (жүгінген күні: 05.01.2026)

3. Сырых В.М. Теория государства и права. М.: Юстицинформ, 2018.- 215 с.

4. OECD. Recommendation of the Council on Regulatory Policy and Governance. Paris: OECD Publishing, 2012.

5. Cairney P. The Politics of Evidence-Based Policy Making. London: Palgrave Macmillan, 2016.

6. Yeung K. Algorithmic regulation: A critical interrogation // Regulation & Governance. 2018. Vol. 12. No. 4. P. 505–523.

7. Surden H. Machine Learning and Law // Washington Law Review. 2014. Vol. 89. No. 1. P. 87–115.

8. Ахметова С., Касымжанова А., & Ибраева А. (2025). Современное развитие технологий искусственного интеллекта и проблемы правового регулирования профилирования и таргетированной рекламы в Казахстане. Вестник Евразийского национального университета имени Л.Н. Гумилева. Серия: Право, 150(1), 77–97. <https://doi.org/10.32523/2616-6844-2025-150-1-77-97>

9. Бердиярова, Ж. ., Саймова, Ш. ., & Абдуллаева, Д. (2026). Правовые вопросы использования искусственного интеллекта. Вестник Евразийского национального университета имени Л.Н. Гумилева. Серия: Право, 154(1), 41–50. <https://doi.org/10.32523/2616-6844-2026-154-1-41-50>

Е.Т. Алимкулов*¹, К.Б. Сафинов², У.А. Ахатов³

^{1,2,3}Казахский национальный университет имени аль-Фараби, Алматы, Казахстан
(e-mail: ¹erbol.alymkulov@kaznu.edu.kz, ²kanatbeksafin1@gmail.com, ³akhatov.ualikhan@kaznu.edu.kz)

Интеллектуальное регулирование как альтернатива административному нормативизму: новая парадигма законотворчества в Казахстане

Аннотация. В статье рассматривается проблема трансформации законотворчества в Республике Казахстан в условиях цифровизации государственного управления и развития технологий искусственного интеллекта. Обосновывается, что сложившаяся модель административного нормативизма, ориентированная на чрезмерную детализацию правового регулирования, приводит к законодательной инфляции, фрагментации нормативного массива, коллизиям и снижению эффективности правоприменения. Цель исследования заключается в теоретическом обосновании перехода к новой парадигме интеллектуального регулирования, основанной на принципоориентированном подходе, доказательной политике и цифровой инфраструктуре права. В статье показано, что модернизация законодательства должна включать фундаментальную очистку нормативного массива, внедрение механизма «регуляторной гильотины», формирование единой базы правовых дефиниций, использование искусственного интеллекта в качестве аналитического инструмента законотворчества, а также обязательное применение оценки регуляторного воздействия. Делается вывод о том, что интеллектуальное регулирование выступает не только технологическим нововведением, но и новой моделью правовой политики, направленной на повышение гибкости, согласованности, прозрачности и результативности законодательства Республики Казахстан.

Ключевые слова: интеллектуальное регулирование, административный нормативизм, законотворчество, цифровизация права, искусственный интеллект, доказательная политика, оценка регуляторного воздействия, регуляторная гильотина, правовая система Казахстана.

Ye. Alimkulov*¹, K. Safinov², U. Akhatov³

^{1,2,3} *Al-Farabi Kazakh National University, Almaty, Kazakhstan*

(E-mail: ¹erbol.alymkulov@kaznu.edu.kz, ²kanatbeksafin1@gmail.com, ³akhatov.ualikhan@kaznu.edu.kz)

Intelligent regulation as an alternative to administrative normativism: A new paradigm of lawmaking in Kazakhstan

Abstract. The article examines the problem of transforming lawmaking in the Republic of Kazakhstan in the context of the digitalization of public administration and the development of artificial intelligence technologies. It substantiates that the existing model of administrative normativism, focused on excessive detail of legal regulation, leads to legislative inflation, fragmentation of the regulatory framework, conflicts, and a decrease in the effectiveness of law enforcement. The aim of the study is to provide a theoretical justification for the transition to a new paradigm of intelligent regulation based on a principles-oriented approach, evidence-based policy, and the digital infrastructure of law. The article shows that the modernization of legislation should include a fundamental cleanup of the regulatory framework, the introduction of a "regulatory guillotine" mechanism, the formation of a unified database of legal definitions, the use of artificial intelligence as an analytical tool for lawmaking, and the mandatory application of regulatory impact assessment. It is concluded that intelligent regulation acts not only as a technological innovation but also as a new model of legal policy aimed at increasing the flexibility, consistency, transparency, and effectiveness of the legislation of the Republic of Kazakhstan.

Keywords: intelligent regulation, administrative normativism, lawmaking, digitalization of law, artificial intelligence, evidence-based policy, regulatory impact assessment, regulatory guillotine, legal system of Kazakhstan

References:

1. Poslanie Prezidenta Respubliki Kazakhstan narodu Kazakhstana «Kazakhstan v epohu iskusstvennogo intellekta: aktual'nye zadachi i ih reshenija cherez cifrovuju transformaciju» ot 8 sentjabrja 2025 goda. Dostupno po adresu: <https://www.zakon.kz/politika/6490118-poslanie-prezidenta-narodu-kazakhstana--2025-polnyy-tekst.html> (zhygingen kыni: 05.01.2026)
2. «Qūqyqtyq aktiler turaly» 2016 jylǵy 6 säuirderi № 480-V QRZ. Dostupno po adresu: <https://adilet.zan.kz/kaz/docs/Z1600000480> (zhygingen kыni: 05.01.2026)
3. Syryh V.M. (2018). Teorija gosudarstva i prava. Moskva: Justicinform, 215 s.
4. OECD. (2012). Recommendation of the Council on Regulatory Policy and Governance. Paris: OECD Publishing.
5. Cairney P. (2016). The Politics of Evidence-Based Policy Making. London: Palgrave Macmillan.
6. Yeung K. (2018). Algorithmic regulation: A critical interrogation. *Regulation & Governance*, 12(4), 505-523.
7. Surden H. (2014). Machine Learning and Law. *Washington Law Review*, 89(1), 87-115.
8. Akhmetova S., Kassymzhanova A., & Ibrayeva A. (2025). Sovremennoe razvitie tehnologij iskusstvennogo intellekta i problemy pravovogo regulirovaniya profilirovaniya i targetirovannoj reklamy v Kazahstane. *Vestnik Evrazijskogo nacional'nogo universiteta imeni L.N. Gumileva. Serija: Pravo*, 150(1), 77-97. <https://doi.org/10.32523/2616-6844-2025-150-1-77-97>
9. Berdijarova Zh., Sajmova Sh., & Abdullaeva D. (2026). Pravovye voprosy ispol'zovaniya iskusstvennogo intellekta. *Vestnik Evrazijskogo nacional'nogo universiteta imeni L.N. Gumileva. Serija: Pravo*, 154(1), 41-50. <https://doi.org/10.32523/2616-6844-2026-154-1-41-50>.

Авторлар туралы мәлімет:

Алимқулов Е.Т. – хат-хабар авторы, заң ғылымдарының кандидаты, қылмыстық құқық, қылмыстық іс жүргізу және криминалистика кафедрасының қауымдастарылған профессоры, Әл-Фараби атындағы Қазақ ұлттық университеті, Әл-Фараби даңғылы, 71, 050000, Алматы, Қазақстан

Сафинов К.Б. – заң ғылымдарының докторы, профессор, жетекші ғылыми қызметкер, Әл-Фараби атындағы Қазақ ұлттық университеті, Әл-Фараби даңғылы, 71, 050000, Алматы, Қазақстан

Ахатов У.А. – заң ғылымдарының кандидаты, мемлекет және құқық теориясы мен тарихы, конституциялық және әкімшілік құқық кафедрасының профессоры, Әл-Фараби атындағы Қазақ ұлттық университеті, Әл-Фараби даңғылы, 71, 050000, Алматы, Қазақстан

Алимқулов Е.Т. – автор для корреспонденции, кандидат юридических наук, ассоциированный профессор кафедры уголовного права, уголовного процесса и криминалистики, Казахский национальный университет имени аль-Фараби, проспект Аль-Фараби, 71, 050000, Алматы, Казахстан

Сафинов К.Б. – доктор юридических наук, профессор, ведущий научный сотрудник, Казахский национальный университет имени аль-Фараби, проспект Аль-Фараби, 71, 050000, Алматы, Казахстан

Ахатов У.А. – кандидат юридических наук, профессор кафедры теории и истории государства и права, конституционного и административного права, Казахский национальный университет имени аль-Фараби, проспект Аль-Фараби, 71, 050000, Алматы, Казахстан

Alimkulov Y.T. – corresponding author, Candidate of Law, Associate Professor, Department of Criminal Law, Criminal Procedure and Criminalistics, Al-Farabi Kazakh National University, Al-Farabi Avenue, 71, 050000, Almaty, Kazakhstan

Safinov K.B. – Doctor of Law, Professor, Leading Research Fellow, Al-Farabi Kazakh National University, Al-Farabi Avenue, 71, 050000, Almaty, Kazakhstan

Akhatov U.A. – Candidate of Law, Professor, Department of Theory and History of State and Law, Constitutional and Administrative Law, Al-Farabi Kazakh National University, Al-Farabi Avenue, 71, 050000, Almaty, Kazakhstan

Copyright: © 2026 by the authors. Submitted for possible open access publication under the terms and conditions of the Creative Commons Attribution (CC BY NC) license (<https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/>).